

Криницька А.В.,
студентка групи МВ-3 ФНБПМВ
Пасічник А.М.,
асистент кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту
Державний університет «Житомирська політехніка»

АРХІТЕКТОР ПІСЛЯВОЄННОГО СВІТУ: ВПЛИВ В. ЧЕРЧИЛЛЯ НА ЯДЕРНУ ПОЛІТИКУ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Видатною постаттю міжнародної політики залишається британський політик, державний діяч ХХ ст., стратег та прем'єр-міністр Великої Британії сер Вінстон Черчилль (1874–1965 рр.). З самого дитинства він не був налаштований на політику та не проявляв особливого інтересу до навчання. Через це він отримував незадовільні оцінки та часто опинявся в центрі критики з боку вчителів і родини. Його здібності вважали посередніми, а майбутнє – сумнівним. Проте незламна віра у власні сили, прагнення досягти великих звершень та рішучість допомогли йому перетворити свої слабкі сторони на джерело мотивації. В. Черчилль розпочав свою кар'єру як військовий кореспондент, що дозволило йому здобути цінний досвід і сформувати стратегічне мислення. Згодом він увійшов у політику, де проявив себе як талановитий оратор і лідер. Знакова промова, яка увійшла до історії, була виголошена перед парламентом 13 травня 1940 р. Прем'єр-міністр наголосив на головній меті своєї країни – перемозі над нацистською Німеччиною та не приховував, що ця ціль вимагатиме від усіх великих жертв і зусиль [2].

Наступні дії В. Черчилля сприяли трансформації зовнішньої політики Великої Британії, змістивши її фокус від відносної ізоляції до активної участі у світових подіях. Політик наполягав на зміцненні зв'язків із Францією та прагнув лідерської ролі Великої Британії в європейських справах. Він вважав, що такі дії є ключовими для стримування Німеччини, яка на той час становила головну загрозу стабільності в регіоні. Це була амбітна стратегія, яка значно відрізнялася від обережнішої зовнішньої політики його попередників. У рамках своїх заходів Черчилль прийняв рішення про переміщення британського флоту до шотландських вод, зокрема в Скапа-Флоу. Такий маневр був спрямований на

зміцнення співпраці з Францією, залишаючи французький флот охороняти Середземне море. Це рішення стало важливим елементом підготовки до війни та сприяло скоординованій обороні союзників [4].

Важливою рисою В. Черчилля було врахування уроків минулого для вирішення сучасних проблем. Це підштовхнуло його до створення «Великого альянсу» (відомого як «Велика трійка»), що нагадував союзи, які існували за часів Людовика XIV. Після перелому в боротьбі проти нацизму акцент змістився на формування партнерства з найпотужнішими союзниками – Радянським Союзом і США. Британський прем'єр повернувся до цієї ідеї у травні 1940 р., зазначивши, що головною метою коаліції є повне знищення нацизму. У рамках антигітлерівської коаліції Велика Британія під керівництвом В. Черчилля зробила значний внесок у перемогу над Німеччиною, Італією та Японією. Під час союзницьких конференцій Черчилль майстерно відстоював інтереси своєї країни, проявляючи гнучкість і розуміння. Він переконав США підтримати стратегію відкриття Другого фронту в Європі. Прем'єр-міністр вірив у силу особистої дипломатії та здатність будувати довірливі й дружні відносини. На тому етапі він прагнув залучити Радянський Союз до конструктивної співпраці в майбутньому. У січні 1945 р. В. Черчилль переконав Й. Сталіна передчасно розпочати наступ задля підтримки союзників [1].

5 березня 1946 р. В. Черчилль виступив у містечку Фултон, штат Міссурі, із промовою, яка вважається початком Холодної війни. У своїй промові він говорив про появу «залізної завіси», яку встановив Радянський Союз над Європою, і закликав західні держави об'єднатися проти цієї нової загрози. Попри те, що на той час СРСР, США та Велика Британія формально залишалися союзниками, Черчилль попередив про небезпеку радянського контролю над окупованими європейськими країнами, які перетворювалися на тоталітарний блок під впливом Кремля. Промова на той час экс-прем'єр-міністра викликала широкий резонанс. Одні розглядали її як попередження про реальну загрозу з боку Радянського Союзу, інші звинувачували Черчилля у спробах встановити британське панування за підтримки США. Реакція була різною, але її значення для початку

нового етапу міжнародних відносин стало очевидним. Промова британця стала справжнім подарунком для радянської пропаганди. Уже 12 березня в газеті «Правда» з'явилася стаття «Черчилль брязкає зброєю», а трохи згодом Й. Сталін опублікував свій різкий відгук, звинувативши його у розпалюванні конфлікту між союзниками та закликах до війни з СРСР. Радянський Союз продовжував збільшувати свою присутність у світі. На Далекому Сході він підтримував комуністів Мао Цзедуна, які захопили владу в Китаї, а також сприяв початку війни в Кореї, що розділила півострів на дві ворожі держави. Про будь-яке співробітництво з Радянським Союзом в рамках ООН, про яке мріяв Черчилль, уже не могло бути й мови [3].

В. Черчилль підкреслював важливість «особливих відносин» між США і Британією, які мають разом працювати задля миру, зокрема в рамках новоствореної Організації Об'єднаних Націй. Він висловив сподівання, що ця міжнародна організація стане гарантом безпеки у світі, але зазначив, що їй поки зарано довіряти ядерну зброю через недостатній рівень організаційної зрілості. Британський прем'єр детально описав загрози, які постали перед світом, наголосивши, що єдиним способом протидії «війні та тиранії» є згуртованість Заходу. Він закликав до міцної співпраці між США, Британією та іншими демократичними державами, але при цьому не підтримував ідеї війни з СРСР [3].

Отже, діяльність В. Черчилля репрезентує визначальний етап трансформації міжнародної політики середини ХХ ст. У контексті геополітичних змін його стратегічна діяльність характеризується системним підходом до формування зовнішньополітичної парадигми Великої Британії, послідовною реалізацією концепції міжнародного лідерства та здатністю до ситуативної дипломатичної адаптації. Британський політик постає не лише як державний діяч, але й як стратегічний мислитель, який усвідомлював еволюційні тенденції міжнародних відносин. Його внесок у перемогу над нацистською Німеччиною та подальше структурування системи міжнародної безпеки демонструє унікальність політичного світогляду, що базувався на глибокому історичному аналізі та прогностичному баченні геополітичних процесів. Промова у Фултоні 1946 р.

стала концептуальним маркером нової доби міжнародних відносин, яка характеризувалася формуванням біполярної системи та початком Холодної війни, що підтверджує його визначальну роль в інституціоналізації міждержавних відносин повоєнного періоду.

Список використаних джерел:

1. Довгалюк В. Сер Вінстон Леонард Спенсер-Черчилль – людина, що змінила європейську історію. URL: <http://surl.li/oaqnnx> (дата звернення: 02.12.2024).
2. Пивоваров С., Раєвський Д. На початку Другої світової Черчилль пообіцяв британцям перемогу через кров, піт і сльози. Так усе і сталося. Згадуємо п'ять видатних промов політика в найтемніші часи. URL: <http://surl.li/qgjyza> (дата звернення: 01.12.2024).
3. Пивоваров С., Раєвський Д., Коберник К. 78 років тому Черчилль виголосив історичну промову у Фултоні – розказав світові, як треба боротися з радянською загрозою. Згадуємо його слова, які нинішній Захід, на жаль, забув. URL: <http://surl.li/zfmzgh> (дата звернення: 02.12.2024).
4. Beckvold C. H. Youthful adventurer (5) – from isolation to engagement: how Churchill influenced foreign policy in the years before the Great War. URL: <http://surl.li/slkeoz> (дата звернення: 01.12.2024).